

Grote Houtstraat 9 poortje

wijk: Centrum

Soort	: Gevelsteen / achtergevel
Naam	: Pauwpoortje bereikbaar via De Guldenbergspoort
Datering	: ± 1834 de gevel. De gevelsteen vermoedelijk rond 1620
Perceel	: Rijksmonument – RM/19199
Oorspronkelijke gevel	: Ja
Herschilderd / Herplaatst	: -

Gevel

Gevelsteen

Plaats	: Boven de toegangsdeur achter
Omschrijving	: Een statige pauw
Materiaal	: Zandsteen
Afmetingen	: ± 900 h x 1200 br mm
Kwaliteit	: redelijk goed
Kenmerken	: Steen bestaat uit drie stukken en is niet geschilderd
Opgeknapt in	: 24 september 2009
Geschiedenis	: Toegang Guldenbergspoort

Aan het eind van de Guldenbergspoort, in de **Grote Houtstraat** tussen de nummers 7 en 11, bevindt zich DE PAUW. Deze Guldenbergspoort was aanvankelijk een korte steeg. In de 17de eeuw, na de sloop van het hier gevestigde Karmelietenklooster, werd deze steeg verlengd om de nieuw te bouwen huizen op het binnenterrein met de Grote Houtstraat te verbinden. Aan het einde van de steeg bevindt zich een poortje, de zogenaamde Pauwenpoort, waarin deze is aangebracht. Dit poortje is tot stand gekomen toen Johan Pauw, de eigenaar van het huis 'De Hooijwagen' in de Warmoesstraat, de nieuwe steeg een stukje verlengde, zodat zijn huis een achteruitgang naar de

Grote Houtstraat kreeg. Het door hem aangelegde stuk bleef zijn eigendom en was van de rest van de steeg gescheiden door de nog bestaande Pauwenpoort.

De afbeelding van DE PAUW is eenvoudigweg een naambordje. De eigenaar heette immers Pauw. Toch is enige symboliek deze vogel niet vreemd. Daar het dier regelmatig nieuwe veren krijgt, werd de pauw nogal eens in verband gebracht met de Opstanding van Christus. Ook symboliseerde de pauw onsterfelijkheid, omdat men dacht dat het vlees van de pauw niet onderhevig was aan bederf. Door zijn geschreeuw kon de pauw slangen verjagen, zoals de gelovige de duivel verjoeg door middel van gebed. Verder stond de pauw voor hovaardij. Het dier werd voornamelijk als siervogel gehouden, maar ook gefokt voor consumptiedoeleinden. Zo was in de 18de eeuw gevulde pauweborst een geliefde lekkernij. (De Gevelstenen van Haarlem – Theo Bottelier & Peter van Graafeiland)

HET KARMELIETEN OF VROUWENBROERSKLOOSTER

Wij brengen een bezoek aan de laatste overblijfselen van Haarlems oudste klooster. Met deze fragmenten uit een ver verleden kunt U kennis maken in de Grote Houtstraat tegenover de naar een oude boomgaard "De Perelaer" genoemde Paarlaarsteeg. Voor nummer 9 in deze straat, wil ik U confronteren met de authentieke Guldenbergspoort, ingang van het voormalige karmelietenklooster uit 1249. Poorten kloosternamen herinneren ons aan de guldenberg karmel in Palestina, doelwit van de eerste bedevaartgangers. De met profielsteen en zandsteenbanden bewerkte poort betredend, staat U al direct temidden van muurfragmenten, kelders en gewelfresten van de vroegere kloosterruimten. Ten behoeve van de karmelieten of vrouwenbroers, werden de gronden voor de bouw van dit klooster in 1248 afgestaan door de toenmalige eigenaar hiervan, de zich "Simon van Haarlem" noemende ridder Simon van Sanen sr. Deze gronden besloegen de ruimten tussen Grote Houtstraat,

Spekstraat, Warmoesstraat en Anegang.

In laatstgenoemde straat, waarvan de oud-Hollandse naam eenvoudig "toegang" betekent en die aangelegd is met de bedoeling een doorbraak te vormen naar het Spaarne, stond aanvankelijk de woning van onze ridderlijke Simon.

Verder de Guldenbergspoort ingaand, staat U al spoedig oog in oog met een fraai gebeitelde pauw, dominerende blikvanger in een cartouche-achtige gevelsteen.

Deze steen, oorspronkelijk ingemetseld in een door de heer De Pauw bewoond perceel in de toenmalige Frankesteeg, is nu te zien in de uitloop van het "Papegaaispoortje".

Aangezien ik echter nimmer enige visuele affiniteit tussen een pauw en een papegaai heb kunnen ontdekken, concludeer ik, dat de oude Haarlemmers zich toen zeer beslist niet suf hebben gedacht over de meest' elementaire biologische verhoudingen in de dierenwereld. Het steentje is er echter geen zier minder mooi om!

De Oude Groenmarkt staat met de Anegang in verbinding door middel van de Warmoesstraat; een naam die afkomstig is van een oude bestemming van deze straat, namelijk die van "Warmoezerije", een soort markt van vroege of voorjaarsgroente.

In de gevel van het huis Warmoesstraat nummer vier, kunt U kennis maken met een prachtige uit 1605 daterende gevelsteen, waarop een afbeelding van de verloren zoon als varkenshoeder volgens de gelijkenis uit het Nieuwe Testament.

Wij zien de verloren zoon zittend op een steen, de herdersstaf over de schouder en de linkerhand rustend op zijn hond. In de verte onder het beschuttende bladerdak van enkele bomen zien wij nog juist het ouderlijk huis in al zijn vertrouwdheid en rust. De fraaie steen wordt geflankeerd door twee bijzonder knap gebeitelde leeuwemaskers.

De op een cordonband aangebrachte tekst is volkomen gelijk aan die welke voorkomt op het huis "In den Hertog van Brandenborgh" in de Dam straat 23. Pro memorie: "Sy-Deus-Pronobis-Quis-Contra Nos". Anno 1605. "Is Godt met ons wie mach tegen ons" (Als God met ons is, wie zal dan tegen ons zijn).

Een begin achttiende eeuws huis, bekend onder de naam "Het huis met de knik", vindt U op nummer vijf. Deze woning dankt zijn naam aan het feit, dat de in een scherpe hoek staande rooilijn over de gehele hoogte van de gevel is gevolgd; in de muren, in de raamkozijnen en zelfs tot in de ruiten. Wij kunnen dit huis wel tot het halsgevel-type rekenen, alhoewel het op

enkele punten van het klassieke schema afwijkt. Aanzetstukken en een vlakke deklijst omspelen door een roosvenster verlevendigde top. Achter de asymmetrische inzet van de gevelankers gaat mijns inziens een rekenkundig grapje schuil. De uitkomst hiervan zal, naar een veel gevolgde gewoonte van die tijd, zeer waarschijnlijk het bouwjaar van dit huis betreffen.

Schenkt U vervolgens even Uw aandacht aan de. gevelsteen in het front van de woning op nummer 18. In een lijst van piasters, architraaf en basisvlak ziet U een voorstelling van een gebouwencomplex met de vermelding: "Dit stond hier in oude tijden". Het betreft een afbeelding van Haarlems oudste, uit 1249 stammende karmelieten- of vrouwenbroersklooster. De gebouwen besloegen de gronden tussen de Grote Houtstraat, Anegang, Spekstraat en Warmoesstraat.

Over de westelijk gelegen ingang van het klooster, de Guldenbergspoort in de Grote Houtstraat, sprak ik reeds eerder. Een tweede poortgebouw, toegang verlenend tot de librije en het refectorium werd gevonden op de plaats waar in 1906 bovengenoemde gevelsteen is ingemetseld.

Anno 2004 vertoont de steen aanslag.

24 september 2009 wordt de steen gerestaureerd met een Jahn mortel door Tobias Snoep. Hij bracht o.a. in fases de kop van de Pauw weer terug. Verder hersteld hij diverse scheuren en ontbrekende stukjes van de steen. Ook in het omliggende metselwerk hersteld hij het een en ander.

De voorbeeld pauwen liggen op de steiger.

De Pauw nog steeds zonder hoofd

Na de restauratie

De steen weer in volle glorie 24september 2009

Gevelsteen met pauw

Particuliere Collectie I, Amsterdam (Binnenplaats kinderdagverblijf Oudekerksplein)

[Vereniging Vrienden van Amsterdamse Gevelstenen](#)

Gevelsteen met pauw

Cartouche in laat 16de eeuwse vorm
met een frontaal geziene, pronkende pauw.
Deze steen is een reconstructie, gehakt door Tobias Snoep,
van het beschadigde origineel dat in 1994
op het achterterrein van Warmoesstraat 69 gevonden was.
In 1565 wordt het huis Warmoesstraat 69,
in een koopakte De Goude Pauw genoemd.

Tekst Onno Boers/ Foto Pancras van der Vlist